HENHARRIER

Cnámha scéil optamacha le haghaidh Cromán na gCearc a chaomhnú in Éirinn

FOIREANN AN TIONSCADAIL

An tOllamh John O'Halloran, an Coláiste Ollscoile, Corcaigh
An Dr Sandra Irwin, an Coláiste Ollscoile, Corcaigh *
An Dr Tom Kelly, an Coláiste Ollscoile, Corcaigh
An Dr Mark Wilson, an Coláiste Ollscoile, Corcaigh
Barry O'Donoghue, an tSeirbhís Náisiúnta Páirceanna agus Fiadhúlra
Barry O'Mahony, an Coláiste Ollscoile, Corcaigh
Barry Ryan, an Coláiste Ollscoile, Corcaigh
Paul Troake, an Coláiste Ollscoile, Corcaigh
Geoff Oliver, an tSeirbhís Náisiúnta Páirceanna agus Fiadhúlra
An Dr Fidelma Butler, an Coláiste Ollscoile, Corcaigh

** Ríomhphost: s.irwin@ucc.ie*

LE CRÍOCHNÚ: Nollaig 2012

CÚLRA

Ní féidir soláthar imleor a dhéanamh do Chromáin na gCearc laistigh de Limistéir faoi Chosaint Speisialta (SPAanna) na hÉireann ach amháin má bhíonn sonraí mionsonraithe maidir lena riachtanais ghnáthóige ar fáil. Cumasóidh tuiscint níos fearr ar iompar sealgaireachta agus ar rath Chromáin na gCearc imscrúdú ar an tábhacht a bhaineann le comhathrú laistigh de ghnáthóga i ndáil le luach an talún do Chromáin na gCearc sealgaireachta a dheimhniú. Pléann an tionscadal seo go sonrach leis an gceist a bhaineann le hainmniú úsáid talún agus roghanna gnáthóige Chromáin na gCearc. Cé gur speiceas é a bhfuil buairt mhór ann faoina chaomhnú, dhírigh taighde roimhe seo in Éirinn ar mhéid daonra amháin beagnach. Is é an tionscadal seo an chéad staidéar mórscála ar éiceolaíocht phóraithe agus riachtanais ghnáthóige Chromáin na gCearc.

CUSPÓIRÍ

- An t-eolas ar éiceolaíocht agus iompar sealgaireachta Chromáin na gCearc a mhéadú.
- Luach na bpríomhghnáthóga sna SPAanna do Chromáin na gCearc a dheimhniú.
- Tuiscint ar riachtanais ghnáthóige Chromáin na gCearc ag an leibhéal tírdhreacha a fheabhsú agus moltaí a leasú dá réir sin, agus iad seo a ionchorprú isteach i Straitéis Tháscach le haghaidh bainistíochta ar Chromáin na gCearc sna SPAanna.
- Bunachar sonraí GIS a thiomsú ar úsáid talún agus chineálacha gnáthóige laistigh de na SPAanna, le feidhmiú mar uirlisí le haghaidh cinnteoireachta ag bainisteoirí agus páirtithe leasmhara SPAanna, agus mar fhoinse sonraí do thaighdeoirí araon.

DUL CHUN CINN

Chuimsigh an chéad tréimhse tuairiscithe an tríú séasúr allamuigh ar bhitheolaíocht phóraithe Chromáin na gCearc Éireannacha. Ba iad na ceithre limistéar staidéar a roghnaíodh ag tús an tionscadail a bhí mar fhócas ar obair allamuigh a bhí á déanamh ag taighdeoirí a bhailigh faisnéis mhionsonraithe ar na 49 nead a fuarthas laistigh de na limistéir seo i mbliana. Úsáideadh ceamaraí neadacha ag roinnt neadacha le sonraí mionsonraithe ar bhitheolaíocht phóraithe agus fhaisnéis tuismitheora le linn na céim neadaithe a bhailiú. Rinneadh neadacha rialaithe, nár tugadh cuairt orthu ar feadh thréimhse an tséasúir allamuigh, a úsáid den chéad uair i mbliana i ngach limistéar staidéir. Rinneadh iarrachtaí suntasacha le Cromáin an gCearc fhásta a rianú ag úsáid clibeanna GPS i mbliana, ach ar deireadh níor éirigh leis toisc nach rabhamar ábalta éin fhásta a ghabháil le linn an tséasúir allamuigh reatha. Rinneadh dul chun cinn suntasach, áfach, maidir le mionathrú a dhéanamh ar theicneolaíocht a bhí ann cheana agus maidir le hidéanna úra a fhorbairt ionas go mbeifear ábalta clibeanna GPS nua-aimseartha a úsáid le Cromáin na gCearc i dtírdhreach na hÉireann, a úsáidfear i séasúir phóraithe amach anseo. Rinneadh córas ceangal úma, atá saincheaptha le haghaidh Chromáin na gCearc a fhorbairt. Ionchorpraíonn an córas seo nasc lag a dearadh le briseadh i ndiaidh

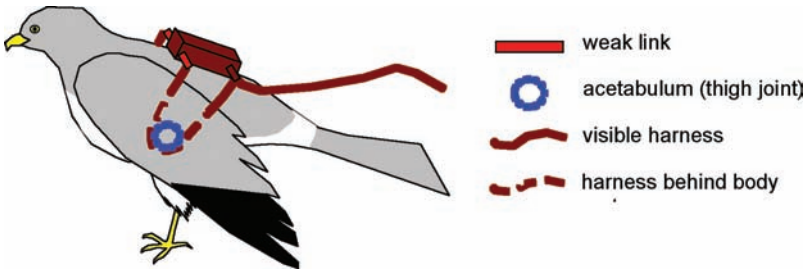

Úim lúb coise a dearadh ag UCC le clibeanna GPS a cheangal do Chromán na gCearc.

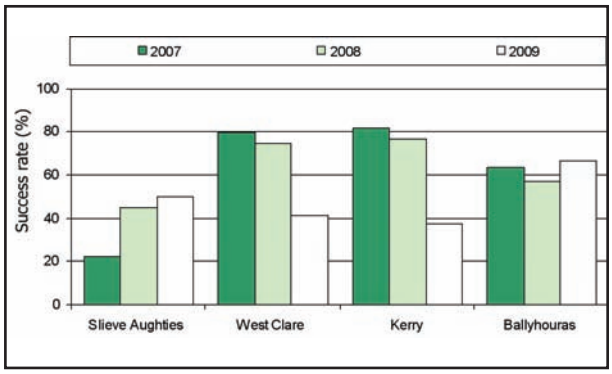

An céatadán de neadacha Chromán na gCearc a táirgíodh cleithithe go hiomlán i ngach ceann de na limistéir staidéir.

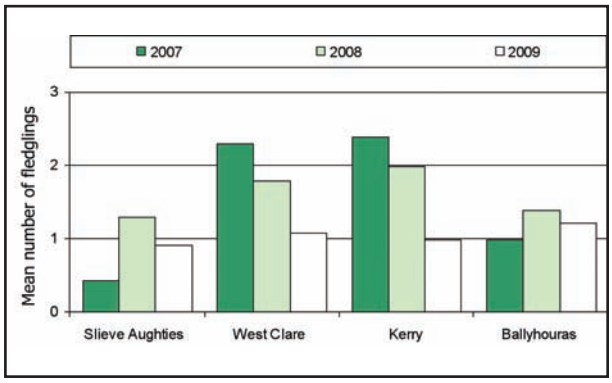

Meánlíon na n-óg cleitithe go hiomlán ó na neadacha ar fad i ngach ceann de na limistéir staidéir.

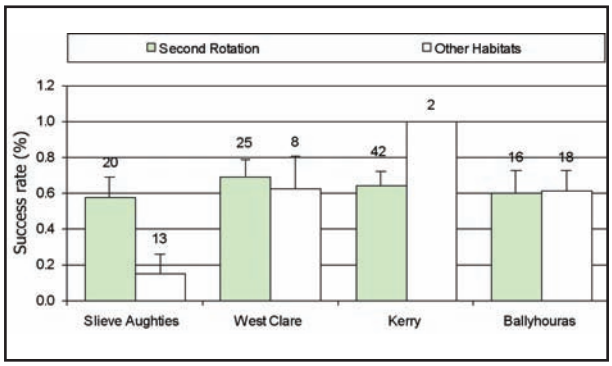

Ráta ratha na neadacha (meán) suite i bhforaoisí réamh-mhothair dara uainíochta agus gach cineál eile gnáthóige i ngach ceann de na limistéir staidéir. Léiríonn luachanna thar gach barr an méid samplach.

imeacht ama roghnaithe, a ligeann don úim sleamhnú de chos na n-éan agus titim ar an talamh agus an lipéad ceangailte air, agus mar sin is féidir sonraí éifeachtacha a fháil ar ais ó na clibeanna. Rinneadh anailís mhionsonraithe ar roghanna gnáthóige agus rath póraithe chromáin na gcearc a bailíodh go dtí seo. Ba é an ghnáthóg neadaithe ba choitianta ná foraois réamh-mhothair dara uainíochta, agus fraochmhá agus portach ina dhiaidh sin. Bhí difríocht idir an dóchúlacht go gcleitiú neadacha go rathúil idir neadacha a bhí suite i bhforaoise dara uainíochta, agus na cinn a bhí suite i ngnáthóg ar bith eile. Ní fhacthas éifeacht comhshuíomh gnáthóige ar bith sa tírdhreach laistigh de 2 km de neadacha ar líon na sicíní a chleitigh ó neadacha rathúla, ach, go suimiúil, bhí baint dhiúltach ag clúdach na foraoise dara uainíochta ar rath neadacha.

GNÍOMHAÍOCHTAÍ BEARTAITHE

- Trialacha ar ghléas rianaithe GPS a chríochnú agus rianú GPS d'aosaigh le linn shéasúr póraithe 2010 a rianú.

  Déanfar sonraí a bhailíodh go dtí seo ar cheangal úma agus an athghabháil sa ghort ina dhiaidh sin ag úsáid teicneolaíocht VHF a ullmhú mar lámhscríbhinn.
- Neadacha a aimsiú agus a rianú le linn ceathrú shéasúr póraithe an tionscadail agus leanúint den clár ar chibeáil sciatháin nuaghinte.
- Cromáin na gCearc óg a ghaistiú agus a chibeáil ag úsáid lipéad GPS.

TORTHAÍ

Irwin, S. 2009. Technology supports ecological investigations of Hen Harrier habitat use. *Science Spin* 36: 17-18.

O'Donoghue, B.G., O'Donoghue, T.A., Kelly, T.C. agus O'Halloran, J. 2008. *Non-breeding ecology of Hen Harriers Circus cyaneus in Ireland.* Taighde Éaneolaíoch Reatha in Éirinn: An 5ú Comhdháil ar Thaighde Éaneolaíoch, an Coláiste Ollscoile, Corcaigh, Samhain 2008.

O'Donoghue, B.G. 2009. *Hen Harriers in Ireland*. Comhdháil Bhliain an Ghrúpa Éireannaigh um Staidéar ar Éin Chréiche 2009.

O'Donoghue, B.G., O'Donoghue, T.A., O'Halloran, J., Irwin, S., Kelly T.C., Oliver, G. agus O'Mahony, B. 2009. *Hen Harrier Breeding Ecology in Ireland.* ENVIRON '09, Institiúid Teicneolaíochta Phort Láirge.

O'Donoghue, B.G., O'Donoghue, T.A., Kelly, T.C. agus O'Halloran, J. 2009. *Over-wintering Hen Harriers* (Circus cyaneus) *in Ireland*. Cur i láthair póstaeir. Comhdháil Bhliantúil na Fondúireachta ar Thaighde Éin Chréiche 2009, Pitlochry, Albain.

Wilson, M.W., Irwin, S., Norriss, D., Newton, S.F., Collins, K., Kelly, T.C. agus O'Halloran, J. 2008. *Habitat selection around nest sites by Hen Harriers* Circus cyaneus *in Ireland.* Taighde Éaneolaíoch Reatha in Éirinn: An 5ú Comhdháil ar Thaighde Éaneolaíoch, an Coláiste Ollscoile, Corcaigh, Samhain 2008.

Wilson, M. W., O'Mahony, B., Dell'Omo, G., Irwin, S., Kelly, T. C. agus O'Halloran, J. 2009. *GPS tracking of Hen Harriers (Circus cyaneus) using a novel system combining VHF and GPS*. In: Keller, V. agus O'Halloran, J. (eds) an 7ú Comhdháil um Choimriúcháin Aontas Éaneolaithe na hEorpa, Institiúid Éaneolaíoch na hEilvéise, Sempach, 152pp.

Wilson, M.W. agus Dell'Omo, G. 2009. *Using GPS tracking in studies of birds: Recent developments and current challenges.* Siompóisiam Uimh.5. In: Keller, V. agus O'Halloran, J. (eds) an 7ú Comhdháil um Choimriúcháin Aontas Éaneolaithe na hEorpa, Institiúid Éaneolaíoch na hEilvéise, Sempach, 152pp.

Wilson, M. W., Cullen, C., O'Donoghue, B.G., Oliver, G., O'Mahony, B., Ryan, B., Troake, P., Irwin, S., Kelly, T. C. agus O'Halloran, J. 2009. *Habitat, nest site selection and breeding success of Hen Harriers in Ireland*. Comhdháil Bhliantúil na Fondúireachta ar Thaighde Éin Chréiche 2009, Pitlochry, Albain.

I mí na Bealtaine 2009, bhí píosa scríofa i Living the Wildlife faoi Thaighde ar Chromáin na gCearc in Éirinn. Rinneadh scannánaíocht le haghaidh sraith EcoEye RTÉ le linn shéasúr póraithe 2009 agus craolfar é i mí Aibreán 2010. Díríonn an clár ar éiceolaíocht phóraithe Chromáin na gCearc i dtírdhreacha foraoisithe in Éirinn.